САХА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЬУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 133 (7774). ★ 1994 сыл сэтиннии 12 күнэ. Субуота. ★ Сыаната—146 солк. 15 харчы

КИМ ТӨРҮТТҮҮР, ТӨЛКӨТҮН ТҮСТҮҮР?

«САЙЫЛЫКТААҺЫН» ПРОГРАММА

Сайын барахсанга саха дьоно былыр-бааныргыттан иккі улахан быраайыннаастаах этиллэр: сайылыкка тахсыы уонна ыһыах. Ити туһунан үүстүк суруллан турар. Мин бүгүнгү сыалым арыый атын уонна киэн. Сайын кэлбитин сайылыктан бөлөрбит диэн сапааларбыт үллэстиэх этим.

Аҕыс уон сыл анараа ортотугэр оҕо саастыын атаарбыт, оскуолаабыт-коруллэбит алаастарбын, сайылыктарбын актан, бу аастыт сайын аналын аат-аатыгар кэрийэн, көрөн сылдьыталаатым уонна кэри-куру буоллан каллэҕим үһү.

Чэпчэдэй Хатылы кэбиллэгэ туорт аҕа уустааҕа. Олортон биирдэстэрэ Хайаҕас аҕатын уйнугар Соловьевтар, Протопоповтар, Кереминовтар, Егоровтар, Теплоуховтар алаас-алаас дайы торбо бурааны унаарытан, дьоҕунньахтык туттан, тоҕуоруһан олорбуттара.

Хампа күөх, мотуок солко мутукчалаах халыҥ тыаларбыт халыан-хаҕыс тыаллартан хахха-дутда буоллаллара, күн уотуттан кинилэр сөрүүн күөнньэрдэрэ сорүүкэн абыраабарбыт. Алаас аайы атыыр оҕустар айаатаан лаппаллаллара. Сайылык бараҕсанга үүт, сүөгэй дэлэйэн, саха аһын арааһа аастара. Солоохуйна ыйыллыбыт бурдуҥ ситэн-силигилэн, кэмүс туорахтаах ньуоластара аньыан, үс үүт бүтэйи үрдүнэн тоҥхолдьуйа долгуйан турара бу баар курдук. Сибиэһэй дьэҥмиэн лэппиэскэтэ, сэлиэһинэй алаадьыта туспа үтүө өйдөбүл. Ыраас уу утахтаах этибит, Обугэлэрбит айылҕа, алаас намчы отун-маһын, кырсын харах харатын курдук харыстыыллара, бэрсэр быйаҥын эҥэ эспэттэрэ.

Дойдум дьоно! Биликки сайылыктарбыт хайдахтарый? «Кал, оруһуй!»—диэбиттэн ытаһарга дылылар. Кини-сүөһү олохсуйбакка, дьиэлэрэ-уоттара котуруллан, коҥоруллан өтөхсүйдүлэр, кууран-хатан нураанахсайдылар. Көрүөххэ, саныахха, дьэ, сүрдээх. Бу—пэдэммит. Сайылык саха киһитигэр гөрүт укулаат буоларын ким кэлэн торуттээн чолугэр түһэриэ, толкөтүн түстүө эбитэ буоллаа?!

Сайылыктааһын туһунан республикабыт уонна кини Президиэнэ М. Е. Николаев бэртээхэй торүөттү ууруллар, анал дьаһал ылыллыллар. Ону торут өгөстөн ылсыахха баара. Сайылыктааһыны ханна да хорсуннук тэрийиэххэ, ходуһаны, мэччирэҥи арааран туһаныахха.

Ол да араастаах. Колхозтар, совхозтар бөдөҥсүйүүлэрин саҕана, иитэ-саҕата биллибат элбэх «сайылыктар» тэриллэ сылдьыбыттара. Бүтэй-той диэн миллигирэ, ходуһа уонна мэччирэҥ сирдэрэ араарыталыбакка, сылгы-ынах көҥүл коччуйэрэ, сайылыыра. Бэл улууска бастаны Н. Д. Сурурууский аатынан совхоз культурнай мэччирэҥ сирэ диэн тэрийэн, оногостон, государство үгүмэн үбүн ороскуоттаан баран, туһаҕа таһаарбакка хаалларбыта. Сылгы, ынах сүөһү анал сиргэ, мэччирэҥнэ туруорулуубакка, ходуһа сирдэрэ харыстаммататахтара. Биликки да оннук. Кэлин совхозтар бары кэриэтэ ураллыбыттар, олор оннуларыгар хаһаайыстыба саҥа көрүүнэрэ үөскэтэллэр. Чаанньай бас билии баһыйда.

Быйыл саас Хатылы уонна Болтого нэһиилэктэригэр тэриллитэлээбит табаарыстыбалар өссө быстарыйдылар, баанньайдар буоллулар. Уонсай бас билии үллэстэн, анал сирдэлэн-уоттаан, сүөһүлэлэн, атыыр үөрдэлэн, трактор, массыына кэлэлэн-сай-сат диэтилэр. Совхоз эрдэххэ Хатылы Э. Болтого 4 сириэн сайылыктаахтара. Олоругар араас тутууну мытан, электро-уоту тардан, механизацияны киллэрэн сайыннарбыттара. Хомойуох иһин, бу бэлэм сайылыктарга быйыл сайын ким да, хайа да баанньай хаһаайыстыбата тахсыбата. Иннь тыман урукку совхоз сүөһүлэрэ ыанньыксыттара барылара бөһүөлэкка түмүллүбүттэрин кэриэтэ буоллар. Маннык тэрээһиннэгэ үүт-ас аанньа ылыллыбата, үрүн-ас үөталэлээбэтэ. Ити—биирэ. Иккиһинэн, дьиксиниилээҕэ баар, маннык быһыймайгы—сайылыктааһыҥны суолта биэрбэт буолуу көстүүтэ. Оннооҕор улууска бастаныан баанньай хаһаайыстыбатын тэриммит одьулуунар колхоз саҕаттан холобурга тутуллар үтүөкэннээх, аныгылыы тупсаҕай өгөһуулаах тутуулардаах, механизациялаах сайылыктарыгар олохсуйбат курдук тутталлар. Хаалларбыттар.

Көҥүл хаһаайыннар буолан, оппо эбии сайылыктааһыҥҥа иитиччэ бөйөлээх государство комотуэн, өйөбүлүнэн мэктиэлэнэр аата, дьэ, теттору түстэхпит үһү. Буоллар даҕаны! Олох өйдөммөт. Алаастары, бырааылыыбыт отохтору иччилээхтэ баара. Маныаха бастакынан аппит-тыымныт, өйү-санааны түмүгүт, киллэрбит экономическай наука кандидата И. О. Пахомов туох диэ эбитэ буоллаа? Биир өрүүнэн, атыллыбытын курдук, сайылыгы тэриэрэ үп-харчы көрүллэр эбээт. Ол үрдүнэн...

Өбүгэлэрбит сүүһүнэн сылгы, ынах сүөһүнү мэччирэҥнэ таһаараллара, сайыгаталлара. Биирдиилээн хаһаайыстыбаларга үп-харчы ыаллыыбат буоллаҕына, болохтоно-болохтоно тэриэлэрэ тоҕо табыллыбат? Маны сорук, политика быһыытынан туруоруохха уонна оннук ыйытыахха сөп курдук буолбут. Отчотугар эрэ ходуһа сирдэрэ араарыталаныахтара, кодьүүстээхтик туһаныллыахтара.

Н. СОЛОВЬЕВ,
улуус бочуоттаах гражданина

ТЕЛЕГРАММА

Эҕэрдэлиибит!

Саха Республикатын Ыччакка, туризмҥа, физическэй культурада уонна спорта министерствотыгар Чурапчы республиканскай орто спортивнай интернат-оскуолатын Д. П. Коркин музей-дьиэтин директорын ПОСТНИКОВ Константин Сергеевичка киниэхэ Российскай Федерация физическэй культуратын үтүөлэрэ үлэһитин үрдүк аата биэриллибитиэн ис сүрэхтэн итиитин эҕэрдэлиир, кытаанах доруобуйаны, үлэтигэр ситиһиилэри, дьиэ кэргэн олоҕор дьылу-соргуну баҕарар.

Министр солбуйааччы М. Е. ДРУЗЬЯНОВ.

Швейцария иллиги өрүгэлэрэ Аппенцелль кантоҥун фермерлэрэ хас саас ахсын улахан событиелаах. Бу кэмҥэ ынах сүөһү сайыгы альпийскай мэччирэҥнэ ыытыллар. Өрдөөтүттэн олохсуйбут үгэһинэн оо олохтоохторго—дьиэнньах бырааһынныы. Кинилэр бу күн, туох-хаптык иннинэ, сиэдэрэй национальнай таҥастарын хатан үөрүүлээх хаамсыы сиэрин-туомун тоторуоллар.

Сипмокка: саамай үчүгэй дьиҥнээх ынах моодунуттар салгай уратылаах «чуораанык» баайыллар.

Кейстон—РИТА—ССТА.

ХАҺЫАТ ҮБҮЛҮӨЙЭ

Республикатаҕы урукку ыччат хаһыата «Молодежь Севера» («Хотугу ыччат»), «Эдэр большевик», «Эдэр коммунист», биллиҥи общественнай-политическай «Сахада» хаһыат торуттэммитэ 70 сылын кэлгэнин бэлиэтэннэ.

Сэтиннии 8 күнүгэр Дьокуускайдаа Опера уонна балет театрыгар бу датаҕа анаммыт үөрүүлээх биэчэр буолла. Бырааһыньыктыы кинэргатиллэбит еще наттан саҥа киэҥ уорааһын толору мустубут дьоҥу хаһыат биллиҥи редактора Г. П. Стручков, урукку редактордар С. П. Кылатчинов, Д. С. Донской, И. Г. Спиридонов, Д. И. Пухов, Н. А. Герасимов үөрэ-көтө көрсөллөр.

Гаврил Петрович хаһыат олоҕун суолутун, улаатыытын-хамнаһыттан ыллгастык капсиир, биллиҥи «Сахада» ыччат хаһыатын араамматыттан тахсан, бүтүн саха норуотун хаһыата буолбутун ахтар.

Ити кэннитэн үүс-аҕбах итии, иэдэс эҕэрдэлэр этиллэллэр, өйдөбүнүүн балаҕтар туттарыллаллар, харчынан, атын да оруттаах көлөлөр, өйөбүлэр оноһуллаллар. Хаһыакка республика Президиума, правительствата, Ил Түмэн Бэрэстэбиитэллэрин палатата, хаһыаттар редакциялара, Дьокуускай куорат мэрийэтэ, министерестволар, предприятиелэр, тэриллэлэр, араас сообстар уонна түмсүүлэр, компаниялар уонна фирмалар, институттар уонна үөрэх тэриллэлэрэ, улуустар дьаһалталара эҕэрдэлэрин тиэртилэр.

Биэчэрга «Сахада» дежурнайдарыгар, кинилэрэбит, тутулуга суох, ньиҥиэл сайаны отор трибуналан, норуот хаһыатынан буолара, национальнай оскуола концепциятын олохтоох киллэрсиигэ айыныылаах үлэтэ тоноҕоллоох бэлиэтэннэ.

Үс чаас устата салгыран барбыт дьоро кинээрэ хаһыаты искусство мастардара уонна айар коллективтар ылыхан, кэрэ концертарынан эҕэрдэлэтиллэр.

Үбүлүөйүнэн сибэастэхэ атын да дьаһалаар ыытыллыыллар.

Семен ДАНИЛОВ,
Урукку «Эдэр коммунист» хаһыат үлэһитэ.

Биһиги улууспутугар —бу күннэргэ

МУГУДАЙТАН—ПАРИЖҚА

Бу күннэргэ Саха сиригэр өҕолоруун Франциянаа фестивальдара ситиһиилээхтик түмүктэнэ. Маннаа бастыта 54 эдэр үөрүүлүүт, ырыаһыт уонна музыкант ЮНЕСКО Дипломатическай Академиятын уонна Парижк куорат концертыыр саалаларыгар тоҕоостоох республикаларын искусствотын биллиҥнэрдиллэр.

Фестиваль кыттыылаахтарын ортолорутар биһиги улууспутуттан «Кэҥэчээн» ушкуу ансамбльын—Мугудай орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ эмиэ бааллар. Делегацияны Саха Республикатын правительствотын председателин солбуйаччы Альбина Поносова сэлэйэн ыытта.

ЫЧЧАТ НЭДИЭЛЭТИГЭР КЫТТА

Дьокуускайдаа сэтиннии 11—17 күннэригэр Ыччат, туризм, физическэй культура уонна спорт министерествата республика Ыччатын нэдиэлэтин ыытар. Кини бүгүн эдэр дьон киниигэр тиэрэн турар боппуруостартан биирдэстэриигэр—«Ыччат хамсаһына—биллиҥи кэмҥэ» диэн темаҕа анаан, ону туһа кэлэтин, дьүүллэһиҥ буоллуоҕа. Нэдиэлэ устата кэмҥэ ис хоһоонноох культурнай дьаһаллар ыытыллыахтара.

Биһиги улууспутуттан Ыччат, туризм, физическэй культура уонна спорт управлениетын начальника Юрий Дмитриев салайдаччылаах 7 киһилээх делегация кыттыыны ылыаҕа. Кинилэри кытта «Маарыччаан» телестудия оператора барыста. Улуус делегациятыттан сорохторо куораккка үөрэнэр студенарбытын кытта көрсүөхтэрэ, үөрэхтэрин олохтоох-дьаһахтарын кытта билсиэхтэрэ.

«СО» корр.

УЧУУТАЛ ЭМИЭ ҮӨРЭНИЭХТЭЭХ, САЙДЫАХТААХ

САҤА ҮӨРЭХ ДЬЫЛЫН СОРУКТАРА

Билиҥҥи туругунан улуус үрдүнэн 17 орто, 2 сиэтэ суох орто (Мэлдьэхсигэ, Хахыйахха) оскуолалар уонна 6 оскуола-садтар үлэлииллэр. Ааспыт үөрэх дьылларыгар дифференцированнай үөрэтии хайысхатынан бары оскуолаларга хас биирдии оҕо сайдыытын, кыаҕын билгэлээһин (диагностика) ыытыллыбыт буоллаҕына, бу үөрэх дьылыттан үөрэтии программатын, сорудахтарын оҥоруута киирдилэр.

Сүрүн болҕомто хас биирдии оскуола бэйэтин эйгэтигэр сөп түбэһэр, дьүөрэлэһэр хайысханы талан ылан үлэлээһиннигэр ууруллар. Мугудай, Сылаҥ, Кытаанах оскуолаларга эксперимеҥҥэ балачча кэлимник үлэлээннэр, ииники күөнгэ иһэллэр. Соловьев орто оскуолатыгар оҕолор үөрэххэ, билиитэ-көрүүгэ тардыстыылара сонун ураты саҕалааһынтан ыла биллэрдик улаатта. Ити ыытыллар эксперименнэр хайдахтара-туохтара, биллэн турар, билигин үөрэнэ сылдьар оҕолор төһө үөрэхтээх-хаардаах, хайдах сиэрдээх-майгылаах дьон буола улаатталларыттан биллиэҕэ. Онон түмүк оҥорорго эрдэ.

«Атын улуустарга гимназиялар бааллар, оттон биһиэхэ тоҕо кыаллыбатый?» диэн төрөппүттэр ыйытыылара сиэрдээх буолуон сөп. Бу диэки сыҕарыйыы баар эбит. Чурапчы орто оскуолатын иһинэн математика, нуучча тылын уонна литература-тын предметтэригэр гимназия кылаастара быйылгыттан аһыллан үлэлииллэр.

Маны мин улуустааҕы норуот үөрэҕириитин управлениетын орто үөрэхтээһиниигэ отделын начальнига М. С. Винокурова тылыттан сирдэтэн суруйдум. Ахсынньы 23—25 күннэригэр Үөрэх үлэһиттэрин идэлэрин сайыннарар институт иһинэн «Үөрэх национальнай-регональнай систематын сайыннарыы кэмигэр педагогическай үлэһиттэр квалификацияларын үрдэтии проблемалара» диэн ааттаах научнай-практическай конференция ыытыллар. Онно бэлэмнэнэри, сүбэлэһэри улууспут оскуолаларын үөрэх чааһыгар сэбиэдиссэйдэрэ түмсэн аастылар. Ону ытта даҕаспытынан педагогическай ааҕыылар буола тураллар. Ол түмүгэр 3 бастыҥ дакылаат конференцияҕа киллэриллиэхтээх.

М. С. Винокурова үөрэх чааһын сэбиэдиссэйдэригэр туһаайан: «Республика таһымыгар программа оҥоһуллаары сылдьар. Онно илин эҥэр, Бүлүү бөлөҕө, хотугу улуустар диэн тус-туспа сайдыы торума оҥоһуллуох курдук. Чурапчы илин эҥэрдээҕи улуустар ортолоругар сытарын да быһыытынан, кинини манна астарыахпытын баҕарабыт. Барыкэлии мараабытынан даҕаны миэстэтигэр элбэх учууталы түмэ тардан учуонайдарынан лекция аахтарар, семинар ыыттарар ордук кодьүүстээх буолуо. Оччотугар учууталларбыт научнай таһымнара да үрдүө этэ»,—диэтэ. Мария Семеновна научнай эйгэҕэ киирэн эрэр Е. Д. Макаров, Г. М. Яковлев, С. М. Макарова курдук аттыттарга холобур буолар, кэҕүлтүр чулуу учууталлар бааллары этти. Ону сэргэ туһааннаах институтунан бастыҥ учууталларбыт ыҥырыллан үлэлии сылдьаллар.

Быһатын эттэххэ, учуутал эмиэ үөрэнэн сайдыахтаах, биир сиргэ тэпсэҥнии суохтаах диэн сорук турар. Ону иилиир-саҕалыыр дьонунан оскуолаларга үөрэх чааһын сэбиэдиссэйдэрэ буолаллар. Итиннинк дуоһунаска дьахталлар үлэлииллэрэ үгэс кубулуйбутун ааһан, көлүөнэ солбуһуута таксыбыта хараҕха тута бырааҕыллар. Үгүстэр биир-икки сыл үлэлээбиттэр. Оскуолалар урут чуолкай биир халыыбынан үлэлии олорбут буоллахтарына, билигин хас биирдии үөрэнээччи уратыта аахсылларынан ирдэбил туруорулллуута уустук.

Санаа атастаһыытыгар М. А. Абрамова (Амма оскуолата): «Завучтары талыыга эрдэттэн үлэ барыахтаах этэ. Курска сылдьыбатах иһиэхэ үлэлииргэ ыарахан. Хонтуруолга, аттестацияҕа ыарырҕатабыт»,—диэтэ. «Учуутал оҕоҕо сыһыаныгар болҕомтону ууруохха, аттестация түмүгэр оскуолаҕа дьиҥнээхтик ылсан үлэлиир учууталлары эрэ хаалларыахха» диэн санаа эмиэ этилиннэ.

Төһө даҕаны оскуола үөрэтэр үлэтигэр быһаарыыны эрэйэр кэккэ боппуруостар үөскээбиттэрин иһин, ити быстах кэмнээх; эдэрдэр сонун харахтарынан көрөн үлэлииллэригэр эрэнэбит. Киниэхэр да оннук ылсыһан үлэлиир санаалаах тардастылар.

В. НИКИФОРОВ.

ЧУРАПЧЫТААҔЫ НАРОДНАЙ ТЕАТР 25 СЫЛЫГАР

КӨРӨӨЧЧҮ ӨРҮҮ КӨҺҮТЭР КИҺИТЭ

Елизавета Попова 1970 сыллаахха театрга кэлиэҕиттэн көрөөччү болҕомтотун тарпыт, бэйэтэ туспа суоллаах-иистээх, баай мимикалаах артистка быһыытынан биллибитэ.

«Төлөн Ньукууһу» Бүтүн Россиятааҕы көрүүгэ анаан туруорарбытыгар ааҥ бастаан маассабай сценаҕа оонньообута. Спектаклы Дьокуускай телевидениетинэн көрдөрөр буолбуппут. Онон сибээстээн режиссербут Иван Кандинскай айымньы авторын Суорун Омоллоону уонна телевидение режиссерун Афанасий Федоровы ыҥыртаан таһаарбыта. Ити улахан дьон көрөн олордохторуна репетициялана сылдьыбыт. Биир түгэҥҥэ сцена улаҕатынан дьон аһаллара көрдөрүллүөхтээх этэ. Арай саалаҕа олорор Афанасий Федоров: «Ити хаяна үөмтүгүт?»—диэн хаһыытыы түстэ. Онно өйдөөн көрбүтүм: Яков Павлов бастаабыт, кини кэнниттэн Елизавета Попова, Февронья Готовцева, Мария Седалищева, Мария Иванова оҕонньордорун хас хардыытын, дайбааһынын үүт-үкчү үтүктэн, кырдьык даҕаны туоха эрэ үөмэн эрэр дьон курдук субуруһан, аргыый аҕай хаамсан иһэллэр эбит. Инньэ гынан дьээбэлээбит диэммит мөҕүллэ сыһан турардаахпыт. Ол эрээри ити дьээбэлэнии төһө да бириэмэтигэр уонна миэстэтигэр буолбатаҕын иһин, сценаҕа көрүдьүөстэнии гэ холонуу этэ дии саныыбын.

Итиннэн ыла Елизавета Егоровна театр сценатыгар 20-тэн тахса умнуллубат уобарастары арыйан кэллэ. Кини комическай оруолларга олус табыллан оонньуурун бэлиэтиир тоҕоостоох. Оттон бастаны оруолуттан—М. Попов «Күлүк сырдыкка сүтэр» диэн пьесатыгар Натыа буолуоҕуттан киһи хараҕар быраҕыллыбытынан барбыта.

Иван Гоголев «Хотугу сибэккилэригэр» Хара Мотуо уобараһын кыайа-хото тутан арыйан баран, аны «Кыталыктарын кырдалларыгар» Аҥаа Моҕус буолан көрөөччүлэрин үөрдүбүтэ. Кини «ыадаһа-даадас» дии-дии кутааны үрдүнэн адаҥхалыырын ордук оҕо аймах үөрүүнэн көрсүбүтэ. Бэл «ыадаһадаадас» диэн оонньуу баар буола сылдьыбыта. Аҥаа Моҕуһу үтүктэн түптэни үрдүнэн ойуолуу сылдьан түптэ уотугар атаҕын сиэппит оҕо баарыч ейдүүбүн. Режиссер Татьяна Константинова ити оруолга сөптөөх эр киһини булбакка, оччолорго саамай бөдөҥ-садаҥ киһибитин—Елизаветаны анаабыта уонна сыыстарбатах эбит этэ.

Оттон С. Кадырэаде «Молниялаах курткатыгар» Солмаһы, Ф. Буляков «Эмээхситтэр эргэ тахсалларыгар» Иванханы толортооһуна—кимиэхэн даҕаны хатыламмат уобарастар. Бу жанрга, үөһэ этии тим курдук, баай мимиката улаханнык көмөлөһөр. Онон көрөөччүлэр куттарын тутар. Ол иһин киниэхэ онон көрөөччүлэр куттарын тутар. Ол иһин киниэхэ өрүү кэтэһэллэр уонна сценаҕа хас тахсыытын мэлдьи үөрүүнэн көрсөллөр.

Е. Поповаы аҥардас комик артистка диир сыыһа буолуо этэ. Оонньообут 20-тэн тахса оруолларыгар дуосуруннаах, түс-бас да оруоллар суох буолбатахтар. Олору даҕаны көрөөччүлэри итэҕэтэр курдук, ылыннарыылаахтык толортуур. Холобурга: (Н. «Үрүҥ көмүс иэгэһэҕэ» Туймаада, Кирилэбиитэ, (И. Семенов, «Сонордьуттар»), Тамара, (В. Розов, «Таҥ суох мөккүөр»), Клеопатра Глактионовна (И. Находкин «Суол тордугэр»). Оттоҥ С. Омоллоон «Сайсарытыгар» Арылыана... Оо, дьэ, сиэххэ-аһыахха айылаах көрөн-истэн туран бу саҥарбыта-иҥэрбитэ ыл... миэллэрэҕин, киһи этин сааһынан киирэххэ айымлаах: «Айыыны быһа эттэххэ, эмээхсин бэйэтэ аалаах: «Айыыны быһа эттэххэ, эмээхсин бэйэтэ ампаарданнар, бу буруо тахсыбат буоллар, киһи санаата арыый нус буолуо этэ»,—дии олорон, Сайсары киирбитигэр бу ымманыйбытын, ааттаспытара кэрдэспүтэ ньуолбарын эриэхсит—киһи кыһыйах.

М. Герасимова «Көһөрүүтүгэр» Бастээх эмээхсинэ буолан бэрт кылгастык да көстүүтүгэр алдьархайтан ас таһаарыыаары сылдьар, ымсыы-обот, эргиэмсик дьахтар дьиҥнээх сирэйин субу баардык арыйбыта астыннарар. Итинник дьонтон көрөөччү кэлэйиитин үөскэтэр.

Ити курдук улахан да, кыра да оруоллары үрдүк таһымнаахтык, кыайа-хото тутан оонньуур Е. К. Попова анал үөрэҕи барбыт артистка буолбатаҕын киһи итэҕэйиэ суоҕун курдук. Оттон бу улуус киин балыыһатын лаборана, атын дьүөгэлэрин, доҕотторун курдук, сцена айар үлэтин умсулҕаныгар абылаппыт, иллэҥ кэмин искусство күүһүнэн дьону иитиигэ, киниэхэргэ кэрэхсэбиллээх сынньалаҥы бэлэхтииргэ анаабыт киһи. Улуу Кыайыы 40 сылыгар аналлаах уус-уран самодеятельноһы Бүтүн Сойуустааҕы көрүүгэ лауреат бочуоттаах аатын ылбыт театр 26 артистарыттан биирдэстэрэ. Театр артистарын сыралаах үлэлэрин көҕүлээһинигэ туһаайыллыбыт «Сыл бастыҥ артиһа» диэн ааты биир бастакынан ылбыт эмиэ кини.

Народнай театр «кырдьаҕас» артистката Елизавета Егоровна Попова инникитин даҕаны чаҕылхай уобарастары айан өрүүтүн көһүтэр көрөөччүларин эссэ даҕаны үөрдэригэр-кэтүтэригэр саарбаҕалаабаппын. Оттон көрөөччү көһүтүүтэ—артист улахан ситиһиитэ, кини сүрэҕин түгэҕэр сөҥөрдө сылдьар муҥура суох үөрүүтэ...

Петр ПОПОВ.

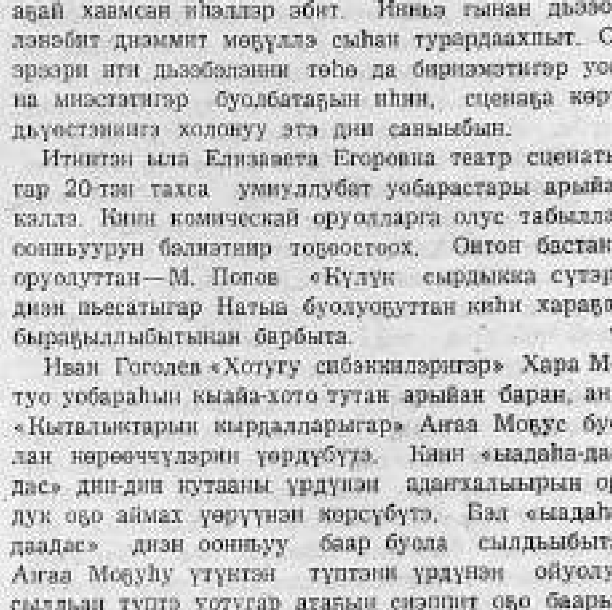

МОСКВА. Уларытан оҥоруу кэнниттэн Третьяковскай галерея аһылынна. Ол эрээри көрөөччүлэргэ ситэриллэн-хоторуллан кини аанын ахсынньы 14 күнүгэр—галереяны төрүттээбиттэртэн биирдэстэрэ П. М. Третьяков төрөөбүт күнүгэр тэлэйиэ.

Снимоктарга: үөһэ—уларытыллан оҥоһуллубут Третьяковскай галерея дьиэтэ; аллара—выставочнай комплекс саалатыгар.

(РИТА—ССТА).

КҮННЭЭҔИ СОРУК—ХАМНАСКА НЭҺИ ТӨЛӨӨҺҮН

Сэтинньи саҕаланыытыгаарҕы туругунан Саха сирин дьонугар 200 млрд. тахса солкуобайдаах хамнас төлөнө илик. Хамнаска, ону сэргэ социальнай төлөбүрдэргэ нэһи төлөөһүн уталыйбат дьаһалларын туһунан республика правительствотыгар сүбэ мунньахха кэпсэтии буолла.

Сүбэ мунньахха СР Президенэ М. Николаев кыттыыны ылла. Министрдэргэ, ведомстволар салайааччыларыгар туһаайан кини дьон хамнаһын төлөөһүн—ытык дьыала, ол туһунан малдьытин бастатан туран кыһаҕар буолуохха диэн чорботон бэлиэтээтэ.

Республикаҕа үп-харчы ресурсата кырата суох, ону сатаан туһаныахха, ыарахаттары үөскэтимиэххэ, нэада диэтэ Президент. Хамнаска уонна социальнай төлөбүрдэргэ бэриллибит үбү аналынан туһаммат буолуу сатаммат. Республикаҕа буоллаҕына итинник чахчылар бааллар. Президент хонтуруоллуур-ревизиялыыр управлениеҕа, үп министерствотыгар сэтинньигэ государство үбүн ороскуоттааһынын бары бүттүүн бэрэбиэркэлээһинин ыыталларыгар сорудахтаата.

Сүбэ мунньахха кэпсэтии кэнниттэн хамнаһы уонна социальнай төлөбүрдэргэ нэһи төлөөһүн уталыйбат дьаһалларын туһунан правительство кыһа ах уураҕа ылылынна. Ити сылга үп-харчы быһыта, көмүс атастаһыллар валютаҕа тиийэ, ыытыллыах тустаах.

Бу уураах толоруутун хонтуруоллааһын, нэдиэли аайы правительствоҕа информациялааһын иһин социальнай көмүскэл, үлэ уонна үлэлээх буолуу министрин бастакы солбуйааччы Юрий Готовцев баһылыктаах оперативнай рабочай комиссияҕа сүктэрилиннэ.

СИА.

Хаһаайыстыбаны уларытыытыгар уонна рынок усулуобуйатыгар көһөрбүккэ тыатаҕы булчуттар-туулаах дьаһалыта, кадровай булчуттар бу дьыалы 3-4 сылга эрэ ыаллыылара буолан баран суорат кэмэ бастылар. Бүгүн бу эрчимнээх киһи булчут түстүлэр, айыыларын буолуулар диэн хаах толору баар буолла. Ол республикаҕа «Саха-булт» концерн тэрилиннэ-битэн дьиэхэ сөп. Улууска киниэхэ управление-та баар.

Маннык ыйыыга бэлиэр ити управление кылаабынай специалиһа П. Ц. КОЖУРОВ хоруйдаата.

БУЛТ СЕЗОНА

ТЭРЭЭҺИН, СОРУК ЧУОЛКАЙДАННА

Улуустааҕы булт управлениета аҕыйах сыл иннинэ аһаҕаһыттан тэриллэн үлэлээн кэллэ. Бу кэмҥэ кэзэ тэрээһин үлэлэр булт тиһэҕин барыларыгар тэнитиилэринэ баһаны оҥостууга туһулаахтара. Бу иннинэ совхозтар. Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын иһинэн булду-тутааҕы дьаһайааччылар буолан тураллара.

Билиҥҥи управление нэһилиэктэр дьаһалталарын кытта быһаччы дуогабардаһан, кэлэ нэһилиэккэ туох түүлээх корүүн баарыттан, төһө кинэ сирдээҕиттэн уопсай ол сиргэ-уокка төһө киһи булчут сөптөөҕүн көрөн, онтон улэһит ахсаанын таһаарыы булчуту үлэҕэ ылар. Рынок сыһыаннаһыылара барыта хостор. Холобур, булчут наадыйар тэрилин түс бэйэтин харчытыгар атыылаһан ылар, кэлэ атын, эт тэрилин уонна аҕалары бэйэтэ хаачыйар. Улууска булт үөрэҕэ түһээх 30 бырыһыана хааллараллыын, түс наадыйыыга туһаныллар барэ аатыгар олох-тонно итинник ол туттуллан кэллэ. Ааспыт сыл тордүс кыраталыгар уонна бөлөһүгү сыл баста-

ны кыраттыгар холбоон улууска барыта 225 ус-туука кинс, 2839 андаатар, 499 тииҥ, 882 куобах, 4 кыһыл саһыл уонна да атын быһарҕах булт булунна. Ити Дьокуускайдааҕы түүлээх баазатыгар туттарыллан, 17,5 мөл. солк. турбута.

Управление түүлээҕи булчуттартан «Саха-булт» концерн бэйэтин сыанатынан тутан, төлөбүрү ый иһинэн ааҕар. Оттон баазаҕа эмиэ ол сыанынан туттарар. Итинэн түүлээхтэн управление биир да солкуобайдааҕы киллэриммэт. Булчут уонна концерн икки ардыларыгар «тиксэрээччи» эрэ курдук үлэлиир.

Быйылгыттан саҕалаан «Саха-булт» концерн уонна кини улуустардааҕы управлениелара хаһаайыстыбаннай ахсааныкан үлэлииллэр. Иннэ тыкаа бэйэтин туох баар үлэбит, баазаны оҥостуу, техниканы булунуу үлэбиттэри хамнастааһын уо. д. а. бэйэбит үбүтүнэн ыытабыт. Түүлээхтэн управление сиэтигэр туох да ко-харчы киирбэт. Окон даҕаны, балаҕаныкаттан тахсар сылыгар, маҕаһыын аһан. онно түгү бүлбүттүтүн-талбытын кэлэлан атыылаан, эргиинин олоробут.

Баазабытын, дьэ, толору оҥоһуннубут диэбит. Бу өртүгэр үгүс ыраахаттары, оросхуоттары көрүстүбүт-эрээри, саалбытын ситистибит. Ол курдук, холобура, маҕаһын, икки бокслаах гараж, ойдо-

[illegible]

Нуотаратааҕы баазабытыгар, ураахха икки трактор турар гараһа, баанньык үлэҕэ киирдилэр. Оттуур техника, саҥа ЗИЛ-130 автомашина булунубут. Итинэн улэлэргэ сөптөөх усулуобуйа тэрилиннэ. Уопсайынан даҕаны, республика улуустарыттан баар өртүнэн барыларыттан үрүттээтибит, ордубут. Коммерциинан күүһэ дьарыктанар соругу туруорунабыт. Нэһилиэнньэни булт тэриллэринэн, саанан-сэбинэн, түүлэҕинэн хаачыйар баҕа улахан.

Манна даҕатан саҕаттахха, «Саха-булт» концерн, управление тэрилэннэр түүлээхтинэн, түүлээх таҥаһынан нэһилиэнньэ сөбүгэр сыанаҕа хаачыллар усулуобуйата баар буолла уонна онуоха даҕаны, Ону таһа любитель-булчуттары саанан, саа сэбинэн атын хаачылар тэрилэттэрдээҕэр, холобур, «Якутский мех» ассоциациятааҕар, республикатааҕы булчуттар обществоларынааҕар чэпчэки сыанаҕа хаачыйабыт. Нэһилиэнньэҕэ управление туһата, өссө итинник сытар.

Управление кадрдарынан толору хааччыллан олорор. Начальник, 2 охотовед, шофер, бухгалтер, продавец уонна биир тех-үлэһит штаттара бааллар. Дуогабарынан үлэлиир 40-ча булчуттаахпыт.

Кэнники сылларга кураан буолан уонна тыа баһаардара туранннар, кинс ахсаана лаппа аҕыйаата. Онон, андаатардаах сылларга улуус республикаҕа туттарыллар түүлээххэ биэрэр кээмэйинэн 8-с 9-с миэстэлэргэ сылдьара, орто үчүгэй көрдөрүүлээҕэ. Ол бэйэтэ билиҥҥи кэлтээтэ. Итини учуоттаан уонна ол дьыллар эргилин куоллар чэлдэрүтэр туһан эрэллэр диэн санаан, андаатары уоснэтэр сылаттан 1995 сыл бастаны кыраталыттан урах куоллэригэр андаатары булдааһыны тохтоторго быһаарыннабыт.

БИҺИГИ КОНСУЛЬТАЦИЯБЫТ

Больничнайы төлөөһүҥҥэ уларыйыылар

Бу дьыл кулун тутар ыйын 31 күнүгэр Саха Республикатын Государственнай мунньаҕын (Ил Түмэн) Бэрэстэбиитэллэрин Палататынан Саха Республикатын сиригэр-уотугар быстах кэмҥэ үлэһир дьоҥҥу сутэриигэ пособиелары анааһын бэрээдэгин туһунан сокуон кэмнээх балаһыанньа бигэргэтиллибитэ. Ол урукку бас ыйын 1 күнүттэн олоххо киирбитэ. Онон ити күнтэн больничнай илиистэр саҥа балаһыанньаҕа сөп түбэһиннэриллэн ааҕыллыахтаахтар. Ити балаһыанньа «Саха сирэ» хаһыат бас ыйын 22 күнүгээҕи сыһыарыытыгар уонна «Саҥа олох» от ыйын 2 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэнэн турар. Ол эрээри үгүс тэрилтэлэр салайааччылара, бухгалтердара ити докумуону кытта сито-хото билсэ илликтэр диирбитигэр тийдибит.

Балаһыанньаҕа этиллибитин курдук, больничнай илиистэр төлөнүүлэригэр үлэ стаһа учуоттаммат. Быстах кэмҥэ үлэһир дьоҥҥу сутэриигэ улуустааҕы коэффициены уонна надбавкатын учуоттаан туран, үлэһит сурун хамнаһыттан ааҕыллар. Балаһыанньа быһыытынан, больничнай илиис ыалдьыы тордүс күнүттэн соцстраһынан төлөнөр, оттон бастакы үс күнүгэр үлэһиир тэрилтэтэ биэрэр.

Соцстраһынан төлөөһүн бырыһыана маннык ыалдьыы төрдүс күнүттэн 30 календарнай күнүгэ диэри 75, оны 31-с календарнай күнтэн уоһаҕа 80 бырыһыана. Ол эрээри үлэ төлөбүрүн муҥутуур кыра кээмэйиттэн 20 төгүлтэн ордуга суоҕа бэриллэр. Больничнай илиистэр ыалдьыы бастакы күнүттэн соцстраһынан маннык түбэлтэлэргэ төлөнөллөр (бырыһыана уоһа этиллибитин курдук), ыарыһаҕы көрүүгэ; 3-гар диэри саастаах ыалдьыбыт оҕону, 16-18 гар диэри саастаах инбэлиит оҕону көрүүгэ; 16-гар диэри саастаах инбэлиит оҕону санаторнай-курортнай эмтэниигэ илдьиигэ, эмтэниигэ; үлэһиттэри медицинскэй көрдөрүүнэн , кыра төлөбүрдээх атын үлэҕэ көһөрүүгэ; карантин кэмигэр; аборка; үлэҕэ барсар уонна кэлэн иһэн ыалдьыыга, оһолломууга; баран уонна кэлэн иһэн оһолломууга, уонна дьиэ-уокка оһолломуу төрүөтэ аһыыга дьайыылыыга буолабыына (сир хамсааһына, куустаах тыал, тыытын буолабыына, сир хамсааһына, куустаах тыал, холлаан уута, баһаар); протеһи оҥорторуута. Дьиэ-уокка үлэҕэ баран уонна кэлэн иһэн оһоллообуга больничнай илиис анал акталаах эрэ буолла-рыттан соцстраһынан төлөнүөхтээх.

Ыалдьыы бастакы күнүттэн больничнай илиис соцстраһынан маннык түбэлтэлэргэ төлөнөр. Кадри соцстрахха төттөрү төлөөһүн суотутар үлэҕэ оһоллонууга, профессиональнай ыарыыларга; хат буолууга, профессиональнай ыарыыларга; Аҕа дойдуну көмүскүүргэ уонна оҕону төрөтүүгэ; Аҕа дойдуну көмүскүүргэ уонна инбэлиитэригэр уонна кинилэргэ күүр Улуу сэрии инбэлииттэригэр уонна кинилэргэ тэҥнэһиллибит чэпчэтиилэриниэн туһанааччыларга; төһө бэйэтин хас бииһин киһитигэр тиксэр орто дьиэ кэргэн хас бииһин киһитигэр тиксэр орто дохуот үлэ төлөбүрүн муҥутуур кыра кээмэйиттэн икки төгүл кыра буолабыына.

Бюджеттэн хаһаайыстыбаларга, коммерческай структураларга, чааһынай предпринимателлэр соцстрахха фондатыгар регистрацияланан баран, страховой

усулуобуйа көһөрбүт түбэлтэлэригэр больничнай илиистэри соцстраһынан төлөттөрүөхтэрин сөп. Кинилэргэ уоһа этиллибит түгэннэр эмиэ булгуччулаахтар. Больничнай илиис ааҕыытыгар аҕыйах сылларга соцстрах өттүгүтэр киирбит хамнастара быһыытынан хамнас үлэбэтин индексацияланан ылыллар. Хамнас улаатыыта муус устар 1 күнүттэн 90, от ыйын 1 күнүттэн 40 бырыһыанынан буолбута. Ол аата, муус устар 1 күнүттэн от ыйыгар диэри больничнайдарыгар былырыыҥҥы хамнастарыттан 90 бырыһыан улаатыннаран ааҕыллар. Оттон от ыйын 1 күнүттэн бюллетеннэргэ өссө 40 бырыһыан эбиллэн төлөнүөхтээх. Күннээҕи орто хамнаһы, индексацияланнар сууманы былырыыҥҥы календарнай күнүгэ түһэтэн булаллар уонна быйылгы больничнай илиистэр календарнай күннэригэр төгүллүүллэр. Өскөтүн календарнай сыл аҥарыттан итэҕэс үлэлээбит буоллахтарына, больничнай илиистэрэ үлэлээбит кэмнэригэр докуоттарыттан ааҕыллыахтаах (холобур, хат буолууга уонна төрөөһүүнгэ). Маннык түбэлтэҕэ күннээҕи орто хамнас ааҕыллыыта үлэлээбит кэмнэринээҕи докуоттарын бу кэмнэрин календарнай күннэригэр үлэлээбиттэр. Оттон хамнас да, дохуот да суох буоллаҕына, больничнай илиис хамнас саамай кыра кээмэйигэр улуустааҕы коэффициены уонна надбавканы эбии ааҕыллар.

Оҕо нуотуута хат буолуу 196 күнүн кинигэ тахсыбыт түбэлтэлэригэр төрөөһүн кэнниннээҕи уопсуга бэриллибэт, уопсай больничнай илиис курдук ааҕыллар. Оттон 196 күн кэнниттэн оҕо нуошут буоллаҕына, төрөөһүн кэнниннээҕи больничнай илиис оҕолонууга курдук бэриллэр уонна ааҕыллыыта да бэйэтин. Оҕолорун 3 саастарыгар диэри көрөн олорор уонна үлэ тэрилтэтин кытта сибээстээх ийэлэр хат буоллахтарына, хат буолуу уонна төрөөһүн элэтүнэн барытыкан туһаналлар. Бу түбэлтэҕэ ийэ хат буолуу уонна төрөөһүн больничнай илииһинэн туһанара эбэтэр оҕотун көрөн олорор пособиетын ылара бэйэтин көҥүлэ, талбыта. Оттон үлэ тэрилтэтин кытта сибээһэ суох дьахталларга (тэрилтэлэрэ эстибит, уларыйыылыбыт) олохтоммут бэрээдэгинэн үлэтэ суохтарыттан ааҕыллар буоллахтарына, больничнай илиис үлэ төлөбүрүн муҥутуур кыра таһымыгар улуустааҕы коэффициены ааҕыллар. Ону социальнай харыстаах тэрилтэтэ соцстрах суотугар толуур.

Хат буолуу эрдэтээҕи болдьохтоох (12 нэдиэлэтигэр) дьахтар консультацияларыгар учуокка турбуттарга хат буолууга уонна төрөөһүнҥэ больничнайга үлэ төлөбүрүн кыра кээмэйин 50 бырыһыанынаах биир биирдэмэлээх пособие оҕо төрөөбүт күнүгэр эбии төлөнөр. Өскөтүн дьахтар эрдэтээҕи болдьохтоох консультацияҕа учуокка кэлиэн турбат усулуобуйалаах буоллаҕына (холобур, үлэтин бэрээдэгинэн, эмп тэрилтэтэ суох сиригэр олорорунан), 50 бырыһыаннаах биир биирдэмэлээх пособиенан туһаныан сөп. Онуоха улуустааҕы эмп тэрилтэтин оҥу туоһулуур ыспыраапка ирдэнэр. Инник үлэлээт дьахталлар хат буолууга уонна төрөөһүнҥэ больничнайын үлэлиир сурук тэрилтэтэттэн 100, хос үлэлиир тэрилтэтиттэн 90 бырыһыанын ааҕаллар.

Үлэлиир инбэлииттэргэ ыалдьыыга, үлэҕэ оһоллонууга уонна профессиональнай ыарыыттан сибээстээх буоллаҕына, больничнай илиис үтүөрүөр эбэтэр инбэлииккэ таксыар диэри уопсай төрүккэ олоҕуран төлөнөр. Аны кинилэргэ уопсай ыарыыга (туберкулезтан ураты) больничнай илиис икки ый субуруччу төлөнөр, а. э., үс ый биир календарнай сылга. Оттон туберкулеһунан ыалдьааччыларга үтүөрүөхтэригэр эбэтэр инбэлииттэн группатын уларытан көрүөхтэригэр диэри больничнай илиис бэриллэр. Ол гынан баран субуруччу 10 ыйтан ордук суохтаах. Урут туберкулеһунан ыалдьан инбэлииккэ тахсыбыт уонна онтуката хат көбөн ыарыйдаҕына, больничнай 4 ый субуруччу төлөнөр эбэтэр 5 ый биир календарнай сылга.

Үлэлэрин сүнньүнэн республика тас өттүгэр командировкаҕа сылдьан ыалдьыы түбэлтэтигэр бюллетеня ааҕыыта надбавката эрэ киирэр, улуустааҕы коэффициент туттуллубат. Бу түбэлтэҕэ хат буолууга уонна төрөөһүнҥэ больничнайдарыгар надбавкалара, улуустааҕы коэффициеннара оннугу ааҕыллар. Больничнай илиис төлөөһүнэ 6 ый иһинэн ыытыллар, өскөтүн хамнас эрэ бирикээһинэн кэтэ болдьоҕу аһаран баран төлөбүргэ наадалаахтара, ахсыыллар бирикээһинэнэх эрэ буоллаҕына соцстрах фондатын дирекциятынан төлөбүргэ көҥүллэнэр. Бу түбэлтэҕэ больничнай илиис төлөөһүн түбэриллибит кэмиттэн 12 ыйтан хойутуо суохтаах.

Тэрилтэ иһинээҕи соцстрах комиссията эбэтэр кинк эбээһинэһин толорор боломуочуйалаах буолуохтаах. Больничнай илиис кэлин өртүтэр табельщик илиитэ баттыахтаах. Кинилэр бирээмэннэй балаһыанньаҕа сөп түбэһиннэрэн хас күнүгэ уонна бырыһыанга больничнай илиис төлөнөрүн толоруохтаахтар итинэн илии баттаан бигэргэтиэхтээхтэр, онуоха быһаарар анал боротокуол оҥоһуллуохтаах. Өскөтүн хамнас эрэ бирикээһинэн төлүүртэн аналлаах түбэлтэлэригэр больничнай илиискэ ыйыллыахтаах. Ити барыта ыалдьааччы баарытар оҥоһуллуохтаах. Хамнас ааҕар бухгалтер больничнайдары чэмэтэн баран, кылааҕынай бухгалтерга бигэргэттэриэхтээх. Больничнай илиистэри ЭВМ-нан ааҕыыга киирэр түбэлтэҕэ соцстрах фондатын дирекциятыттан көҥүл ылыллыахтаах.

Тэрилтэ салайааччыта, үлэни тэрийээччи соцстрах үбүн сөптөөхтүк туһаныыга эппиэтинэһи сүгэллэр. Кини суотутар төлөммүт больничнайдар ааҕыылара бирээмэннэй балаһыанньаҕа, инструкцияҕа сөп түбэспэт түбэлтэлэригэр соцстраһынан хачыйка ылыллыбаттар.

Маргарита СИВЦЕВА,
соцстрах фондатын болмуочуйата.

Николай ХАДААРЫСКАЙ

АХТЫЛҒАН

(Оччотооҕу хоту көҥөрүллүү кыттыылаах ыҥыырдыы)

Кэтит-кылбэн Өлүөнэ
Күүгэн аллар долгуннара,
Тойук чиэски туора сир
Туруук таастаах хайалара...

Ардах түстэ, этиг эттэ,
Халлаан хайдыах үлүгэрэ,
Хара былыт будулҕана...—
Хайдах дуоҕам аймаппа!

Туохханыйа ааҥнахпыт
Төрөөбүт алаастыын, балаҕаммын,
Өрүү суохтуу саҕаатахпыт
Үөрэ оттоох бутуҕастын.

Сүөһү курдук үүрүллэн,
Сүрэх дьолун сүтэрэн
Ыраах сиртэн кэлбиппит,
Ыран-быстан нэдэйдибит.

Хаһыг, тымныы хаарыйан
Хаҕдаг оттуу хотабыт,
Хаҕыс-хобдох олохтон
Хараастаммыт ытыыбыт...

Хаһан көрүөй үөрүү күнэ,
Харах уута куурар күнэ?!
Дойдубутугар тиийэр күммүт,
Дьоллоох эбиппит дэнэр күммүт?!

х х х

Куулунан сүгүллэр харчы,
Массыынаннан таҥыллар арыгы...—
Аҥа, олох «коммота» диэтиэт?

х х х

Аҥаан чоппаара олороннор
Аймаҥан туран бараахтаатылар...
Аҕаларын иҥэ аҥыйан.

х х х

Хара куоска кинэс буолан
Харалҕан мунчаахха атыыламмыт,
Куһаҕантан ааҥ да күлэр.

х х х

Кэбиҥнилээх оттор туралаар.
Алаас сырдыы кэҥээбитэ,
Лата, көрүөххэ түгэн бардэй!

х х х

Хаҕдарыйбыт хатыҥ сэбиргэлэ
Тэлэрэ тэлгэнэр сиргэ—
Күһүн комус маннааттара.

Бурятия киин куоратыгар Улан-Удэҕэ «Православнай таҥара дьэтин хаттаан тилиннэрии» диэн телемарафон ыытыллан 50 мөл. солкуобайдаах үп киллэрилиннэ.

Снимокка: Свято-Троицкай храмҥа эрэл чүмэчиэйэ умайаллар.

(РИТА—ССТА).

СҮТҮК

Хараҥа сүр, хара сиэллээх, уҥа буутуттан «А» буукуба бэчээттээх иккилээх кытыт бөҕэ сүттэ. Ким корбут Чурапчы с. 21-283 телефоҥҥа биллэрэртитигэр көрдөһөбүт.

● САҺА КИНИГЭ

«Оһуор» хомуурунньук

Итиннин аатталах кинигэни соторутаабыта «Бичик» национальнай киниги кыһата бочээттэан таһаарда. Бу халыҥ тастаах, 16 бөчээтиилээх линстээх, 5000 экземплярыынан тарҕанар кинигэҕэ аҕаачыларга хайыы-үйэҕэ биллибит суруйаачылар, автордар хоһоонноро киирбит. Кинилэр 15-лэр.

Хомуурунньукка биһиги улууспутуттан 3 автор айыныылара киллэриллибит. Ол курдук, Василий Петров—Айыы «Тиэтэр—олох тулаһыннара», Роман Данилов «Саҥа күн—саҥа ырыа», Иннокентий Левин «Аһаҕас кэпсээтин» диэн хоһооннорун бэлэҕи аҕыаҕа сөп.

Чехия араас суортаах киибэни буһарыынан аатырар. Ол эрээри, баҕар, сорохтор чешскэй, ордук «киибэҕэ барар», сыр эмиэ аатырбытын билбэттэрэ буолуо. Билигин ону өйөрүүнү тилиннэрэн эрэллэр.

Снимокка: Лоштице предприятиетыгаараы сыр сыаҕар.

(ЧТК—РИТА—ССТА).

БИЛЛЭРИИЛЭР

АВТОБУСТАРЫ КУУТЭР СИРИ ЧУОЛКАЙДААҺЫН 95 №-дээх дьаһал

1994 сыл сэтиннэн 9 күнэ.

Чурапчы сэлиэнньэтигэр нэһилиэктэр автобустарын куутэр сириэн кпин рынок дьиэтин оногоргго.

Нэһилиэктэр дьаһалталара автобустаргыт сыныыларын расписаниетын чуолкайдаан рынок салалтатыгар (директор Попов Н. Н.) тиксэрэргитигэр.

Чурапчы сэлиэнньэтин баһылыга А. САРГЫДАЕВ.

х х х

Чурапчы сэлиэнньэтин иҥнэн баар баайынай хаһаайыстыбаларга улуус дьаһалтатын дьиэтин 7 №-дээх кабинетыгар кэлэн трансворка уонна финансовай отчуоткутун тургэнник билсэргитигэр.

Чурапчы сэлиэнньэтин дьаһалтата.

х х х

Чурапчытаабы эт-үүт комбината баайынай хаһаайыстыбаларыттан тоҥ үүтү улуус киниигэҕэ арыы сыаҕар тутар. Төлөбүрэ тута харчынан аахсыллар.

Сэтиннэн 20 күнүгэр диэри оттэрин миэстэтигэр приемщикка туттарбатах дуогабардаах баайынай хаһаайыстыбалара эҥиитин Чурапчытаабы киин буоһунаа күн аайы туттараҕыт. Төлөбүрүн бу дьыл иҥнэн толоробут.

Мунаараргытын 21-308 телефоҥҥа билсиҥ.

Комбинат администрацията.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

«Чурапчаагроснаб» АО-ҕа атыыга киллилэр:

—УАЗ легковой, бортовой, фургон, ГАЗ-53, ГАЗ 3307, «Урал», «КАмаЗ» автомашиналар, МТЗ-82 кыра, улахан кабиналардаахтарга, ДТ-75 трактордарга иниэки таастар;

—Дириҥэҕэй мастарыскыайга капитальнай оремуону барбыт ДТ-75 тракторы. Сыаната—утары кэпсэтиннэн.

Төлөбүрү—барыы көрүүнэн.

—Чехословацкай минитракторы;
—ЗИЛ-157КД;
—УАЗ-3303 «Вахта»;
—«Минск» мотоциклы;
—«Муравей» мотороллеры;
—«Урал» мотоциклы;
—«Сони» телевизоры;
—«Самсунг» телевизоры;
—«Сони» видеомагнитофону;
—универсальнай мас тангастыыр станогу;
—токарнай станогу;
—сверильнай станогу;
—шифери;
—кыһыл кирпиччэни;
—7 секциялаах радиаторлары;
—эр киһи дьахтар дубленкаларын, пропитканы.

Аадырыспыт: Чурапчы с., Пятилетка уул. 3 №-рө. Тел. 21-432.

МАКАРОВ Василий Алексеевич

Макаров В. А. 1924 с. Сылаҥнаа дьаданнаах эрдэгэтэ төрөөбүтэ.

1943—1946 сс. армияҕа сулууспалаан Японияны утары сэриигэ кыттыбыта.

1949 с. Дьокуускайга орто сүһүөх салайар кадрдар оскуолаларын үөрэнэн бүтэрэн баран, үс сыл устата Чурапчытаабы МТС-на агрономнаабыта.

1951 с. ССКП кэккэтигэр ылыллыбыта.

1951—1953 с.—Ворошилов аатынан колхоз бырабылыаннаатын председателэ. Онтон тыа хаһаайыстыбатын биир сыллаах орто оскуолатыгар үөрэммитэ. Итиннэ салгыы Василий Алексеевич ааҥаас сылларга Жданов аатынан колхоз агрономунан, бөдөҥсүтүллүбүт Сталин аатынан колхоз бырабылыаннаатын председателин солбуйааччынан, партийнай тэрилтэ секретарынан, биригэдьиириэнэ, ССКП XXII съиһин аатынан колхозка учаастак сэбиэдиссэйинэн, бу колхоз хаһыатын редакторынан, Чурапчытаабы сельпо продавеһынан, семенной лаборатория орбуоннаабы архив сэбиэдиссэйдэриэн, эт-үүт комбинатын директорын солбуйааччынан үлэлээбитэ.

1971 сылтан олох-дьаһах ороруоннаабы комбинатын директорынан үлэлээн баран пенсиҥҥа тахсыбыта.

Василий Алексеевич ханнык да үлэҕэ үрдүк этиэтиэнэстээхтик сыһыаннаспыта. Олох-дьаһах комбинатыгар үлэҕэ киирээт да, коллективка үлэ дисциплинатын бөҕөргөтүүгэ, ыччаттар орто үөрэхтиилэриигэр күүскэ ылсыбыта, ол үчүгэй түмүктэммитэ. Аҥыныгас саҥаалаах буолан, үгүс эдэр дьон олохторун табатык булуналларыгар көмөлөспүтэ, хас да производственнай базалары туттарбыта, үлэ оторумтуотун үрдэппитэ.

Үлэйиттэр, дьон-сэргэ дириҥ ытыктабылларын ылбыт В. А. Макаров туһунан сырдык өйдөбүл биһиги сүрэхпитигэр өрүү сылдьыаҕа.

Урукку олох-дьаһах комбинатын, билигин «Күннэй» тэрилтэ ветераннара.

ШОФЕРГА НААДЫЫАБЫТ

«Саҥа олох» хаһыат редакциятыгар УАЗ автомашинаҕа **шофер** наада. Үлэлиэн баҕалаахтар кэлэ сылдьаргытыгар эбэтэр 21-505 телефоҥҥа билсэргитигэр.

Редакция.

Сэрии, үлэ ветерана, хоту көҥөрүллүү кыттыылаах

МАКАРОВ Василий Алексеевич

олбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—бөкуоннньук дьиэ кэргэттэриигэр, аймахтарыгар «Күннэй» тэрилтэ коллектива;

—кэргэниигэр педагогическай үлэ ветераныгар Старостина Пелагея Михайловнаҕа, оҕолоругар үөрэх улуустаабы управлениета;

—эмиэ кинилэргэ балтылара Марианна уонна кутүөттэрэ Александр Федотовтар, Аржаковтар.

Хайахсыт орто оскуолатын үлэһитэ, хоту көҥөрүллүү кыттыылаах

НАУМОВА Анастасия Михайловна

олбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—«Учур» баайынай хаһаайыстыбатын баһылыга Наумов Анатолий Семеновичка, кини оҕолоругар, аймахтарыгар Хайахсыт нэһилиэгин дьаһалтата, баайынай хаһаайыстыбатын ассоциацията, олохтоох орто оскуола уонна детсад коллективтара;

—бырааттыгар Климов Михаил Михайловичка, дьиэ кэргэттэриигэр кини биригэ үөрэммит таҥарыстара.

Күнду сиҥистара

АММОСОВА Анастасия Михайловна

олбүтүнэн оҕолоругар Чаҥыртан Макаровтар, Хатылыттан Давыдовтар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Редактор М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты 54907. Объем—1 усл. п. лист. на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массовой информации.

ЗАКАЗ № 133. Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат». с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». Подписано в печать 12. XI. 18 ч. (гр. 18.00). Тираж—3165.